

שושלת רבי ישראל בעל שם טוב מייסד החסידות

הדפסה

הדפסה

- 1 -

הדפסה

רבי ישראל בעל שם טוב

מייסד החסידות

ח"י אלול תנ"ח - א' דשבועות תק"ך

הדפסה

רבינו הגדול לא כתב ספרים ואולם תורתו נשתמרה בספרי תלמידיו והם קובצו בספרי ריכוז רבים ובמיוחד בספר "בעל שם טוב על התורה" ב"ח. (ראה פרטים נוספים במבוא).

❖ עליו:

היה היה דבר השם ביד הבעל שם טוב ויגזור אומר ויקם. אחד היה ומהקדמונים לא קם כמוהו ואחריו לעפר מי יקום. (רמ"מ מוויטבסק - "פרי הארץ")

הבעש"ט ראה מרחוק ושמע הכרוזין כאשר נתברר לאמיתו. ("תולדות יעקב יוסף" פרשת בלק, "צפנת פענח" פרשת וירא)

רבינו הבעל שם טוב - ממנו התחיל התנוצצות משיח. ("דברי שלום" בהקדמה)

ידע בכל חודש ניסן איזה ממונים ממנים על העולם בכדי לדעת איך שיתנהג עמם ועל ידם. (הקדמת "מגיד דבריו ליעקב")

הוא ידע שיחת עופות ושיחת דקלים. (שם)

דברי האלהי הקדוש כל דבריו כגחלי אש ואפילו שיחות חולין שלו היו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. (רבי אהרן שמואל מאוסטרהא, "קורא מראש" מ' ע"ג-ע"ד וראה "מזכרת לגדולי אוסטרהא", ע' 256)

❖ תולדותיו:

רבינו הגדול, פאר ישראל בכל הדורות, מרן רבי ישראל בעל שם טוב נולד בכפר אקופ, שמקומו המדויק לא ידוע.

התייתם בילדותו וגודל ע"י בני הכפר ובן י"ב החל מלוה תינוקות ל"חדר". לאחר מכן נעשה לשמש בית הכנסת וכאן נתגלה לו הנביא אחיה השילוני וכאן הובאו לו הכתבים הפלאיים של רבי אדם בעל שם. היה הנער שמש כלפי חוץ ובלילות למד תורה בהתמדה עצומה.

מאקופ עבר לטלוסט ובה נשא את אחותו של רבי אברהם גרשון מקיטוב ואולם צווה מן השמים להסתיר את עצמו עד להיותו בן ל"ו ואכן עשה זאת בצורה מפליאה כשהוא סובל עוני ומחסור ועם זאת מתקדש בקדושה עילאה. לאחר שנתפרסם עבר למזיבוז' שבפודוליה והעיר היתה לירושלים של החסידות.

קיימות כמה גירסאות על הצורה בה נתגלה לעולם. קהל מעריציו גדל מיום ליום. שאף לעלות לארץ ישראל והגיע עד לאיסטנבול ושם נצטווה מהשמים לחזור.

הרבה בגסיעות ממקום למקום כדי לעודד רוחם של נדכאים וכואבים.

במשבר הנורא שפקד את העם - משבר מדיני, כלכלי, רוחני ודתי - היה הבעש"ט בבחינת המלאך הגואל.

שתוכל לדמות מן הפחיתות, יותר הרבה ממה שאתה אוהב את
בן יחידך. ^(היכל הברכה פ' בחר)

ידעתי נאמנה שהנהגותיו היו בקדושה ובטהרה, ברוב
חסידות ופרישות... דמטמירין גליין ליה. כבוד ה' הסתר דבר.
^(רבי מאיר מרגליות, "סוד יכין ובוועז ע' ה')

❖ מתורתו:

אתה הוא אלקינו (תפילת "אין כאלקינו"). פתח בנוכח וסיים
בנסתר, לומר לך: שאם סבור האדם שהוא דבוק בו יתברך והוא
נוכח פניו יתברך, אז הוא רחוק ממנו. ואם סובר שהוא רחוק אז
הוא קרוב. אם כן זהו שאמר: מי שסובר 'אתה' – אינו אלא הוא,
ומי שסובר 'הוא' – אז אלקינו. ^(תולדות יעקב יוסף דף צ"ט)

אין לך שכר גדול מזה, ממה שיש לו תענוג ממצוה עצמה
בעשותה בשמחה.

^(שם דף צ')

האדם נקרא "צדיק" בסוד צדיק יסוד עולם, כשיש לו תענוג
גדול לעבודת ה'.

^(שם דף ק"ד)

במחשבות האדם יש בהן מציאותו יתברך.
^(דגל מחנה אפרים פ' תולדות)

דע מה למעלה ממך – דע שכל מה שלמעלה, הכל הוא ממך.
^(צוואת הריב"ש, מהדורת חב"ד, תשל"ה, אות קמ"ב)

אין השכינה שורה לא מתוך עצבות, רק מתוך שמחה של
מצוה. <sup>(מתוך מכתבו אל רבי יעקב יוסף מפולנאה נדפס בכל
מהדורות "שבחי הבעש"ט" - במכתב חסרה שורה.
המכתב המקורי (השלם) נדפס ב"התמים" שיצא בוורשה
בשנת תרצ"ה, חוברת א', ע' 10 - 9.)</sup>

יחשוב האדם שהוא מבני עולם העליון, ולא יהיו חשובים
בעיניו כל בני האדם הדרים בעולם הזה, כי כל העולם הזה כולו
הוא כגרגר חרדל כנגד העולם העליון, ויהיה שוה בעיניו אם
יאהבוהו ואם ישנאוהו, כי באהבתם ובשנאתם אין כלום...
ושלא יהיה לו עצבות כלל, כשלא תהיה תאוה העולם הזה,
אלא אדרבא ישמח מאד במה שהוא זוכה תאותו לשם כבוד
הבורא יתברך. ^(צוואת הריב"ש)

האדם ראוי לשים לב ולומר כי הוא סולם מוצב ארצה וראשו
מגיע השמימה וכל תנועותיו ודבורו והלכו ועסקיו עושין
רושם למעלה ובודאי ייזהר בכל דרכיו ועסקיו שיהיו לשם
שמים. מה שאין כן כשחושב האדם: מה אני ספון לפגום או
לתקן למעלה ולמטה שיהיה נרשם כל עסקי למעלה, ובוה
הולך בשרירות לבו ויאמר אך שלום יהיה לי ובאמת זה אינו, כי
האדם ע"י מעשיו הטובים הוא דבוק בו יתברך. ^(תולדות יעקב יוסף דף קע"ב)

^(תולדות יעקב יוסף דף קע"ב)

אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים
ואחד (חגיגה ט, ב) היינו כשיש בו אחד, זהו הקדוש ברוך הוא.
^(דגל מחנה אפרים דף פ"ט)

בני, הוה יודע שאני אוהב את הפחות שבפחותים מכל מה

- 2 -

רבי צבי הירש

בן הבעש"ט (1)

חתן רבי שמואל חסיד מפינסק

פינסק, ז' טבת תק"ם

❖ תולדותיו:

מאד הצניע ללכת עם ה' אלקיו, ולא נתוודע לאיש פרשת
גדולתו וצדקתו עד אחר הסתלקותו.
^(שם הגדולים החדש בערכו)

❖ מכתב אליו:

לפני אהובי ובן אחותי ידידי תלמידי חביבי כמו"ה צבי
הירש, בקשתי שטוחה שתתמיד בלימוד למען לא תהיה
טירחתי שטרחתי עמך בחינם, חס וחלילה, ואתה יודע כמה
שטרחתי ויגעתי. לא באתי לק"ק מזיבוז אלא בשבילך וב"ה

פרטי חייו לא ידועים. לפי המסורת החב"דית, ירש את כס
אביו (ראה להלן) אבל מסר את ההנהגה לרבי דב בער
ממזריטש. הבעש"ט העיד שנתן לו "נשמה קדושה". בזיווג
ראשון היה גיסו של רבי אברהם שמשון מראשקוב.

❖ עליו:

כל ימי חייו היה מתנהג את עצמו כאחד מדלי העם, ומאד

לפריצים ולא היה לו במה לשלם. שאל רבי צבי את הבעש"ט: יודע אתה בצעור? השיב לו: ידעתי, בני, ידעתי: שאל רבי צבי: מי הודיעך? השיב: ההולכים על פרשת דרכים הודיעו לי. שאל: מי הם? והשיב לו הבעש"ט: אברהם, יצחק ויעקב הם ההולכים על פרשת דרכים לדעת על צרות ישראל והם מודיעים זאת על קברי הצדיקים, ואולם אין לי פנאי לדבר עמך - הוסיף הבעש"ט - כי צריך אני לבטל עלילות על ישראל.

(שם ע' קכ"ז)

פעם הלך הבעש"ט, עם בנו רבי צבי שהיה עדיין נער, להקביל את פני רב העיר וראה רבי צבי שהבית מלא בכלי כסף. בשובם, אמר לו הבעש"ט: בוודאי קנאת ברב, שלו כלי כסף כה רבים. אמר לו רבי צבי: אכן, אבא. אמר לו הבעש"ט: אילו היה לאביך כסף, כי בוודאי היה מפרנס בהם עניים ולא קונה לעצמו כלי כסף.

(שם ע' קכ"ג)

שמעתי שאמר הבעש"ט באיזה יום ייפטר לעולמו. באותו זמן היה בנו מורנו צבי ישן. ואמרו לבעש"ט: למה לא יצוה לבנו? השיב להם: מה אעשה והוא ישן, כי רבי צבי לא האמין שקרבה הסתלקותו של אביו. הלכו והעירו אותו. אמרו לו: אביך אומר בוודאות שישתלק היום. בא רבי צבי אל אביו והחל לבכות. אמר לו הבעש"ט: יודע אני שנתתי לך נשמה קדושה ולו הייתי רוצה היה בכחי להביא את נשמת אדם הראשון, בסוד העיבור, והייתי יודע כל מה שצריכים לדעת, אבל יש לך נשמה קדושה ואינך צריך לכל זה. ביקש ממנו רבי צבי: אף על פי כן, השמיעני דבר. התחיל הבעש"ט לומר דברים, אולם רבי צבי לא הבינם ואמר: אבא, איני מבין מה שאתה אומר. אמר לו הבעש"ט: תקיף לי העולם ואיני יכול עוד לדבר אתך. לימד אותו שם אחד ואמר לו: כשתכוון את השם הזה, תוכל לראות אותי תמיד ואלמד אתך. אמר לו רבי צבי: ואולי אשכח את השם שלמדתי. נתן לו הבעש"ט סגולה, כדי שלא ישכח את השם, אבל שכחתי מהי הסגולה.

(שם ע' קס"א)

שהבאתי אותך על דרך התורה. עכשיו בקשתי שטוחה שלא תפנה אל העופות הטמאים שמצפצפים דברים של הבלי עולם ואל תפסיד השנים האלה, שיש לך זמן שאין ריחיים תלויים בצווארך ותמאס במעשי נעויות שהורגלת, ואל יקנא לבך בחטאים, כי אם ביראת ה' כל הימים. ותודיעני בכל פעם מלימודך הטוב וממעשיך הטובים כדי שיהיה לנחת רוח ולמשיבת נפש, והיה כי יבוא אלי מעשיך הטובים, עלי מוטל להתפלל כל ימי חייך, כי מקום קדוש הוא, זה שער השמים. אם אין אתה יודע לכתוב תבקש מאחר שיכתוב בשבילך ואל תתעצל... וכן בקשתי שתלמוד לכתוב בעצמך. בכל יום תניח שעה אחת של דברים בטלים שלך ותלמוד לכתוב בזאת השעה ועליך תבוא ברכת טוב.

(אגרתו של רבי אברהם גרשון מקיטוב אל הבעש"ט שנדפסה בס' "ברכת הארץ", ירושלים תרס"ד, סימן שצ"ו. על האגרת - תולדותיה, פרסומיה ונוסחיה, ראה במפורט: אגרת תקח אל הבעש"ט מאת מאיר יורעאלי, ירושלים תשל"ח)

❖ סיפורים:

הבעש"ט נסתלק, כידוע, בחג השבועות תק"ך. תיכף ומיד קיבל את הרבנות בנו רבי צבי. כולם בצוותא קיבלו את מרותו. לתקופת השנה, בחג השבועות תקכ"א, כשכל התלמידים יושבים ליד השולחן, קם רבי צבי ואמר לרבי דב בער, המגיד ממזריטש: - היום היה אצלי אבא ואמר לי כי השכינה ופמליא של מעלה, עם כל החבילה ("מיט דער גאנצן פעקל") עברו אל כבודו. מיד פשט רבי צבי את בגד הלבן שלו ומסרו לרבי דב בער. כשהיה רבי שלום דובער מליובאוויטש מספר סיפור זה - והוא מופיע רק במקורות חב"ד - היה מוסיף: רבי צבי היה מפורסם במידת השפלות וההכנעה, אבל לכמה כוחות נעלים זקוק אדם, כדי לעשות מעשה כזה.

(סיפור חסידים על התורה פרשת פנחס, ע' 388)

שנתיים קודם ה"ברית" ראה רבי צבי את אביו בחלום והיה, רבי צבי, בצער רב. באותה שעה היה רבי צבי בעל חוב

- 3 -

רבי יחיאל אשכנזי

בן רבי ברוך (?)

חתנו של הבעש"ט (1)

❖ מכתב:

גם אני פורס בשלומי ולכל המסתופפים בצלו דמרי. ומחמת צער גדול לא יכולתי להאריך כי בשנה זו חודש כסלו ו' ימי בעו"ה נסתלקה הכלה שלי לעולמה ובקשתי מאד ממעכ"ת להתפלל בעדי ובעד אשתי וי"ח (ויוצאי חלצי) וגם כתבתי למעלי (למעלתו) כמה פעמים אודות בני החתן כ' אפרים לעבין. אם יש בדעתו לצאת לח"ל לכאן, אזי אני אמתין עוד על ביאתו דמרי, ואם לאו ח"ו אזי אין העת גורם לזה להמתין עוד ואפנה

מעט מאד מאד ידוע על תולדות חייו. לפי המסורת בא מגרמניה לפודוליה ומכאן השם "אשכנזי", אין ספק שהיה "בעל מדריגות" שעל כן זכה להיות חתנו של הבעש"ט. עובדא שערך "שולחן" בהיותו אצל המגיד ממזריטש. אשתו, אדל, בת הבעש"ט, תופסת מקום מרכזי בתולדות החסידות והבעש"ט אמר עליה ש"אדל" - ראשי תיבות של א'ש ד'ת לי'מו. היא שגם ליוותה את הבעש"ט במסעו לארץ ישראל.

הבעש"ט. נתאכסן האיש אצל הרב ר' יחיאל וסעד על שולחן הבעש"ט. בערב שבת קודש שמע את תפילתו של הבעש"ט, והתרגש מאד מהתפילה. לאחר התפילה הלך אחר הבעש"ט לביתו וכשבאו לבית החל הבעש"ט צועק אל המשרת בכעס וברוגזה שילך מהר אל הסוסים, כי סוס אחד נחנק והמשרת מתחנן ואומר: תיכף אדוני, אלך. הבעש"ט לחץ עליו עד שהלך והציל את הסוס. התפלא מאד האיש על ההתנהגות המוזרה. בבוקר שוב שמע האורח את תפילת הבעש"ט והוטבה בעיניו מאד, אבל כעסו של הבעש"ט מאתמול טרם הובן לו. לאחר השבת גילה האורח את תמיהתו להרב ר' יחיאל ורבי יחיאל סיפר את הדברים לבעש"ט. אמר הבעש"ט: מה להם לתהות על קנקני? ובכן: יהודי אחד הלך בדרך בערב שבת ולא הספיק להגיע לישוב עד שפנה יום. החליט היהודי להתעכב בצדי הדרך. פתאום נפלו עליו גזלנים ורצו להכותו. הוכרחתו להטיל אימה על הגזלנים ועל כן הטלתי אימה על המשרת וכל שצעקתי עליו יותר, כן נתייראו יותר הגזלנים, עד שהניחו את עובר האורח היהודי וכך ניצל מידם. לאחר זמן מה בא היהודי לעיר וסיפר את כל הקורות אותו כפי שסיפר הבעש"ט.

(הרב ש. ז. זיין, "סיפורי חסידים על התורה" ע' 396 אות 389, וראה שם על מועדים מס' 1)

שמעתי מאדוני אבי ז"ל שאמר בשם אא"ז נ"ע ריב"ש, שבפרשת לך לך מרומזו ייחוד של קריאת שמע. ל"ך - מספר חמשין, אתון דיחודא במסירות נפש.

(בנו רבי משה חיים אפרים מסדילקוב בספרו "דגל מחנה אפרים" פ' לך לך)

כשרצה הבעש"ט להשתדך עמו, שלח את רבי יהודה לייב מפולנא לבחון אותו בתורה. התגובה: לא ידעתי, איני יודע ולא אדע. לקחו הבעש"ט לחתן.

(לנדא, "הבעש"ט ובני היכלו" ע' רפ"ג)

על ימין וכו'. רק בקשתי למחול לי התקיעות כף, אם אין רצונו לצאת לח"ל. גם באתי להודיע שאודות החוב אשר היה חייב אבי ומוי יעקיל להפריץ הידוע, נתגלגל הדבר עד שבאו בכבלי ברזל. אמנם בעז"ה אשר לא עזב חסדו כי הפריץ שלנו דקי מעזיבוז נתן בעדם ז' אלפים ובעד שאר בעלי חובות פקד אלף אדומים מהסקארב (אוצר בפולנית) הדוכס ואח"ז נתן להם רשות ומכתבים ומליצות שישעו להדוכס אולי יהיה איזה חנינה לוותר להם המעות הנ"ל וזה היה הכל ע"י תפילות ובקשות של אדוני מורי חמי כי כן הבטיח לנו מו"ח מקדם שהקב"ה יעשה להם נסים וכך היה בעז"ה. כ"ד אה, חתן אחותך דש"ת המצפה ליראות ולראות עמו.

(האגרת פורסמה ע"י דוד פרענקל בספרו "מכתבים מהבעש"ט ותלמידיו" - לבוב תרפ"ג ונתפרסמה מחדש ע"י מ.ש. באומינגר ב"ספר מרגליות" ונתפתח דיון בקשר לאמיתות האגרת - ראה שם ב"ספר מרגליות". האגרת משלחה אל דודו רבי אברהם גרשון מקיסוב שישב בארץ ישראל)

❖ סיפורים:

פעם אחת היה הרב ר' יחיאל, חתן הבעש"ט, אצל המגיד ממזריטש וזה היה בפורים. רבי יחיאל סידר את סעודת פורים בפני עצמו באכסניה שהיה בה. שלח המגיד ממזריטש את רבי שניאור זלמן מלאדי אל רבי יחיאל כדי לכבד את האורח, להיות עמו בסעודה ושמע רבי שניאור זלמן ממנו מאמר קצר מחותנו הבעש"ט והוא יסוד גדול בחסידות וחסידים אמרו שעל יסוד זה נבנה אח"כ הדרוש של רבי שניאור זלמן "יביאו לבוש מלכות" (אסתר ו, ח).

(בית רבי" ע' ג')

פעם אחת בא איש אחד מליטא לתהות על קנקנו של

- 4 -

רבי אהרן מטייטבו

בן רבי צבי בן הבעש"ט (2)

דור שלישי לבעש"ט

ט"ו בטבת (לפני שנת תקע"ח)

פעם אחת גברה עליו העניות מאוד וכשהגיע יום השבת לא היה לו שום דבר מצרכי השבת. לא יכול רבי אהרן להבליג על צערו הגדול, ופנה בשבת למתפללי בית הכנסת שהיה מתפלל בו בקובלנא: היתכן הדבר שנכדו של הבעל שם טוב יהיה כל כך נעזב מבני העיר, עד שגם לחם צר ומים לחץ לא יהיה לו? והיתה תיכף התעוררות רבה בין מתפללי בית הכנסת והחליטו לעשות לו "מעמד" קבוע, והתחייבו כל בעלי הבתים לשלם כל אחד ואחד מדי שבוע בשבוע סך ידוע. וגמרו אומר שאחרי השבת יתאספו לעשות הדבר על פי סדר נכון ויבחרו גוברים וממונים על כך.

תיכף כשהלכו בעלי הבתים מבית הכנסת נמלך רבי אהרן

❖ תולדותיו:

נשא את שם דודו - רבי אהרן, גיסו של הבעש"ט. שימש אדמו"ר בקונסטנטיין הישנה, משם עבר לטייטבו ובסוף ימיו עבר לפאווליטש. מלבד האמור, אין עליו פרטים.

❖ סיפורים:

הצדיק רבי אהרן מטייטבו נכדו של הבעל שם טוב זכרונו לברכה היה דר - קודם שנתפרסם לצדיק - בעיר קונסטנטיין, והיה אז בעוני ובדוחק גדול.

ואמר: מעתה יעזור לך ה' יתברך שבעבודתך התמנה תפעל ישועות לישראל. ולחסידים אמר: הזהרו בו ואל תביטו אחריו כי איש קדוש הוא! אירע מה שאירע ובני טיטיוב הכתירוהו כאדמו"ר ומיד הרגישו שפניו נשתנו ולבשו צורה אחרת לגמרי, צורה של קדושה נוראה.

(ע"פ "סיפורי חסידים" שם מס' 333)

וכיצד נתקבל לטיטיוב? בעיר פרצה מחלה קשה בין ילדים. החלו בני העיר לחפש חטאים שבעטיים פרצה המחלה. עבר בעיר זקן אחד מקונסטנטין הסמוכה ששמע איך רבי אהרן היה מתפלל לה' שישכחו בני העיר את בקשתו מהם לעזרה ואמר לתושבים: הנה מחפשים אתם אחרי חטאים לתקנס. אני אגיד לכם איזה חטא עליכם לתקן ובדאי יעזור לכם שתיעצר המגיפה בזכות זו. כשתי פרסאות סמוך לכאן, בעיר קונסטנטין, נמצא נכדו של הבעש"ט. שמעו נא לעצתי: בחרו מכם בעלי בתים נכבדים ושלחו אותם במרכבה כבודה לבקש את ר' אהרן שיבוא לשבת קודש לכאן ותבטיחו לו סכום הגון לפי כבודו ותראו שזכות הצדיק תיעצר המגיפה. האנשים עשו כדבריו, אולם משבאו לרבי אהרן, אמר להם: מה אתם רוצים ממני? דבר כזה שייך לצדיק היודע לבטל דינים, אבל אני איני יודע כלום. אולם הללו לא הרפו, ובעקבותיהם באו כל בני קונסטנטין וכולם צרו על ביתו, לאחר שבבואו לטיטיוב פסקה מיד המגיפה. ראה רבי אהרן שמן השמים הכריזו עליו, שהרי לא עשה כל השתדלות ולהיפך ביקש מהחסידים לעזבו.

(ע"פ "סיפורי חסידים" שם והובאו הדברים שם באריכות רבה)

בדעתו: מה המעשה הזה אשר עשה זה עתה? כל ימיו נוהר מלבקש טובות מבני אדם, והיה בוטח תמיד בהשם יתברך שבודאי ישלח לו עזרתו מקודש, ועתה עזב את הבטחון בהשם ופנה אל בשר ודם? ולא עוד אלא שהשתמש לתכלית זו גם בזכות זקנו הבעל שם טוב. נצטער הרבה מאד על זה.

עד שלבסוף שפך שיחו לפני ה' והפציר בתפילה שבני העיר ישכחו אותו ואת הבטחתם ולא יעשו דבר לטובתו. וכך היה, תפילתו נתקבלה ובני העיר שכחו לגמרי כל מה שנדברו ביום השבת....

(הרב ש. זיין, "סיפורי חסידים על התורה" מס' 101)

רבי אהרן, אף שהיה נכדו של הבעש"ט, היה מתנהג בדרך ארץ ובשפלות בפני זקני החסידים. בגסיעתם למזריטש היה יושב תמיד למטה אצל העגלון, ומעולם לא נכנס לשבת בראש עם החסידים הזקנים. דרכו היתה למעט במסיבה עם החסידים והיה מאריך בתפילה הרבה, מקדים לבוא לבית הכנסת ומאחר לצאת. וכשאחרי התפילה היו החסידים מסובין אל השולחן לשנות קצת י"ש, עדיין היה הוא עומד בתפילה ואינו מיסב עמהם. בערב, כשכולם הלכו מבית הכנסת היה נשאר שם ללמוד עד חצות ולפעמים עד שעלה עמוד השחר. התחילו החסידים לרנן אחר הנהגתו וחשדוהו שהוא רוצה להתנשא עליהם. החליטו החסידים שכשיהיו במזריטש, יספרו לרבי, שר' אהרן תעה מן הדרך. כשבאו למזריטש ורבי אהרן עמם, התחילו לדבר עליו לפני הרבי ורבי אהרן עומד ביראה ושותק. הביט עליו המגיד הגדול בחיוך, קירב אותו בסבר פנים יפות

- 5-6 -

רבי דב בר מאוליינוב ורבי ישראל מיורוביץ

בני רבי צבי בן הבעש"ט (2)
דוד שלישי לבעש"ט

הערה

❖ תולדותיו:

שני האחים, כיתר צאצאי הבעש"ט, נשארו עלומים בתולדותיהם. רבי ישראל היה הראשון שנשא את שם הבעש"ט. רבי ישראל, כנראה, מילא את מקום אביו בפאולייטש ואילו רבי דב בר היה אדמו"ר באוליינוב שבוואהלין (היתה עיירה כזו גם בגליציה). היה מחותנו של רבי זושא מהאניפולי.

❖ סיפורים:

בעיר אוליינוב שליד קרמניץ בוואהלין, ישב רבי דב בער נכד הבעש"ט. והיה בעיר זו איש אחד, צורך נחושת, שעבד כמה פעמים אצל שר העיר, עד שהיה אצלו חשוב מאד. לימים החל צורך הנחושת להלשין לפני שר העיר על מעשיהם של בני העיר והיה ל"מסור" - חרדת בני ישראל בכל אתר. לימים, איים על רבי דב בער שגם עליו ילשין בפני שר העיר. אמר רבי

דב בער: עלי הוא לא ילשין ומעתה ואילך לא ילשין גם על אחרים. לא ארכו הימים ומרכבה מפוארת הגיעה לאוליינוב, כשדוכביה שואלים לכתובתו של הצורך. מסתבר שהיו אלה שליחים של שר חשוב המבקשים את עבודתו של הצורך. מיד הצטרף אליהם הצורך ששמח על העבודה הגדולה שניתנה לו. מאז, לא נראה יותר הצורך ואיש אינו יודע מה קרה אתו. בני המשפחה יצאו אל ביתו של אותו שר חשוב שביקש את הצורך לעבודה, אבל הלה לא ידע במה המדובר. הוא מעולם לא ביקש את עבודת הצורך, הוא לא שלח מרכבה ולא שלח שליחים. כך נפטרו בני אוליינוב מצרתו של אותו "מסור" ודבר העלמו נשאר חידה.

(קהל חסידים החדש"ע ע' 85)

הרב ר' ישראל השתדך עם בת טשרנובל והיה בן גילו של רבי מרדכי מטשרנובל והיתה ביניהם אהבת אמת גלויה ומפורסמת לכל. פעם אחת נסע רבי ישראל דרך העיירה

הסידור של הבעל שם טוב, הוא נענה לבני הקהילה. אכן, בבואו של רבי מרדכי לעיר חלה גם הוא במחלה קשה מאד. בני יורוביץ היו מלאי חרטה על הזמנתם: בגללם, חולה צדיק הדור ומי יודע מה יהיה בסופו, שמא יהיה גורלו כגורל רבי ישראל. יום שלם ומחצית הלילה היה רבי מרדכי שוכב בעלפון גמור. במחצית הלילה קם ממטתו בריא ושלם, כאילו לא היה חולה כלל. מעתה – אמר לכל הנוכחים הנדהמים – לא יינזק עוד אף צדיק בבואו ליורוביץ. ברוב שמחה הגישו לו את הסידור של הבעל שם טוב. מאז ביקר רבי מרדכי, וגם צדיקים אחרים, בעיירה יורוביץ ואיש לא נפגע.

(שם ע' 83 - 84)

יורוביץ הסמוכה להומל ושם נחלה בחולי קשה ואמר למבקרי: בעיירה זו נקבר צדיק גדול והוא מבקשו שייקבר על ידו ועל כן חייב הוא להסתלק מן העולם. מבקש הוא, כך אמר, שאת הסידור אשר יש לו, מורשת מזקנו הבעל שם טוב, ימסרו לרבי מרדכי מטשרנובל. וכך היה. נסתלק רבי ישראל ביורוביץ ושם נטמן. מיהרו אנשי יורוביץ לנסוע לטשרנובל וסיפרו לרבי מרדכי על הצוואה של רבי ישראל ועל הסידור, אולם הוסיפו תנאי שאת הסידור ימסרו, רק אם יסכים רבי מרדכי לשבות שבת ביורוביץ.

רבי מרדכי שמע את הסיפור על דבר מותו של רבי ישראל ואף שחשש שגם הוא יסתלק ביורוביץ, הרי מחמת חביבות

- 7 -

רבי משה חיים אפרים מסאדילקוב

בן רבי יחיאל אשכנזי (3)

דור שלישי לבעש"ט

תק"ח - י"ז אייר תק"ס

המחבר

❖ תולדותיו:

מעכבר ועד ארי ועד אדם כולם יראים זה מזה מצד התפשטות יראה מעילא לתתא ומוזה גם כן תגיע לו יראת הרוממות, יראה פנימית. והנה בחינת יראה הראשונה נקראה ראייה מטה למעלה והב' נקראה הבטה מלמעלה למטה, ובבחינת יראה ב' יוכל להסתכל בו כל אדם בעיניו הגשמיים, וביראה הא' – שהיא הסתכלות בעיני השכל לאו כל אדם זוכה לזה, אלא למי שחפץ ה' בידו יצליח ללמוד ולהבין ולהשיג בענינים הנעלמים והנסתרים.

(דגל מחנה אפרים פ' בלק)

קיבל בחסידות מסבו הבעש"ט. היה נערץ מאד על צדיקי הדור והוא אחד המוסרים החשובים ביותר של תורת הבעש"ט.

ספרו "דגל מחנה אפרים" הוא מספרי היסוד של תנועת החסידות ונקרא בפי החסידים בשם ה"דגל".

שימש כרב בסאדילקוב ונהג בה בצניעות ובענוותנות. בסוף ימיו עבר למז'בוז' ושם מנוחתו כבוד. בספרו הוא מביא דברים שנתגלו לו בחזון הלילה.

בניו: רבי יעקב יחיאל – מו"ל ה"דגל", רבי יצחק מקאלוש, רבי יוסף, ועטיל אשת רבי דוד הורוויץ.

❖ עליו:

ג' בחינות: משכיל, מושכל, שכל. משכיל, היינו האדם הרוצה להבין ולהשכיל איזה דבר. מושכל – היינו אותו הדבר שרוצים להשכיל אותו. שכל – היינו שבו משכילים מה שרוצים להשכיל. השכל – הוא שורש אלקות שהוא החכמה העליונה, וכשהוא מכניס השכל שלו בכל דבר שהוא עושה אזי מכניס שורש אלהות באותו דבר ובזה הוא מעלה את הדבר לשורשו. (שם פ' וישלח)

לכבוד אהובי, אוהב נפשי, ידיד ה' וידיד נפשי, הלא הוא מורנו ורבנו, הרב המאור הגדול, רב גובריה ורב חילו לאורייתא, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, יפה נוף משוש כל הארץ, לא יעבור עליו כליון וחרץ, שיאו יתנשא למעלה באורך ימים ושני חיים... איש אלקים קדוש ייאמר לו.

(מתוך מכתב אליו של רבי זושא מהאניפולי)

נכדי החתן החשוב כ' אפרים עילוי גדול בתכלית הלימוד. (אגרת הבעש"ט לגיסו רבי אברהם גרשון מקיטוב דפס בסוף הספר "בן פורת יוסף")

❖ מתורתו:

לפעמים יושב הצדיק בין כמה אנשים ומדבר עמהם כמה דברים גשמיים וסיפורים, שכפי הנראה הם דברים בטלים, ובאמת הצדיק ההוא היושב הוא דבוק במחשבתו בה', והדיבור שמדבר, אף שלהם הם גשמיים ודברים בטלים הוא חושב ומסתכל בזה דברים רוחניים, דברים קדושים. וכן בכל סיפורי העולם שמספרים לפניו ומדברים עמו בכל הענינים, הוא מסתכל תמיד ענינים קדושים באותם הדיבורים.

(שם פ' וירא)

שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס, ע"ב), אף שהחסד הוא בהעלם ואינו נגלה.

(שם פ' בראשית)

על ידי עבודה לשמה ממליכים את הקדוש ברוך הוא

ב' בחינות הסתכלות, שהן ההערות ליראת ה'. כשרואה בשכלו רוממות הבורא, ברוך הוא, מעולם השפל ולמעלה וכו' ויש עוד בחינת הסתכלות. כשרואה כל הנבראים בעולם השפל

הקדוש ברוך הוא כביכול לוקח אור מעצמותו יתב"ש וזורע אותו האור בעולם ונצמח ממנו צדיק בעולם.

(שם)

כשמסתכל בדמות פניו של צדיק, מזה באה הארה לנשמת המסתכל בו.

(שם לקוטים פ' ויחי')

ושכינתיה בכל העולמות וגורם התגלות אלהותו ומלכותו בכל משלה ונכנעים כל הקליפות תחת ידו הקדושה.

(שם פ' לך לך)

אינו צריך לשום עילה וסיבה שעל ידי זה תימשך לו פרנסתו, כי הוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, ואפילו שלא יעשה שום עילה ומו"מ ושום הכנה לפרנסתו השם יכול להזמין לו פרנסתו בחסדו הגדול.

(שם פ' בראשית)

- 8 -

רבי ברוך ממז'בוז

בן רבי יחיאל אשכנזי (3)

דור שלישי לבעש"ט

תקי"ג - ח"י כסלו תקע"ב

❖ עליו:

❖ תולדותיו:

ראו! רבי ברוך אינו נם בשנתו אפילו רגע אחד בלי התדבקות בבורא.

(אברהם כהנא, "ספר החסידות", ע' 317)

רם על כל רמים, אדון החכמים, נזר הנבונים, תבל וארקא בשבילו ניהנים, ה"ה כבוד אדמו"ר, פאר הדור והדרו.

(תארים שכתב לו רבי יעקב שמשון משפיטובקה. דפס ב"בוצינא קדישא", מהדורת הרב ראובן מרגליות, בחלק "מקור ברוך" ע' 30, והעלו ספיקות בדבר נכונות המכתב שבו התארים המזכרים)

❖ מתורתו:

לצדיק - שתי בחינות העבודה. יש שהוא עובד את ה' ברוך הוא בתורה ובתפילה בלבד והיא בחינת אהבה שזאת העבודה היא אהובה ונחמדה בעיני כל רואיו ויש צדיקים שגם בעניי ארציות, באכילה ובשתיה ושאר צרכי הגוף, גם שם שם לו חוק ומשפט עבודה למקום ב"ה ומעלה מכל הארציות כל הניצוצות והיא בחינת שנואה, שאין יד הכל שוין בה להשיג בענינים כאלה בחינת עבודה לה' יתברך ורובם ככולם יחשבו שהצדיק עושה צרכיו הגשמיים בלי כוונה שמימית, רק כשאר פשוטי עם. על כן הוא בחינת שנואה לעולם ואמר הכתוב "לא יוכל לבכר את בן האהובה וכו' כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים" (דברים כא, טז) שעבודתו בצרכיו הגשמיים הוא נחשב פי שנים מעבודת האהובה.

(רבי משה אליקים מקוז'ניץ, "באר משה", פרשת ויצא, משם "בוצינא דנהורא החדש", ברוקלין תשמ"ח, ע' ק"ו)

"התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך" (אבות פ"ב מ"ז) - והרי כתוב "לא ימוש מפיד ומפי זרעך" (ישעיהו נט, כא) ואם כן הרי שהתורה כן עוברת בירושה. אלא הפירוש הוא

בילדותו המוקדמת היה חביבו של סבו הבעש"ט והצטיין בפקחותו. חתן ר' טוביה קצקש מאוסטרעהא ובזוו"ש חתן דודו רבי אהרן מטיטוב.

מקובל, שרבי ברוך החל לכהן כאדמו"ר בשנת תקל"ז, עם עלייתו לארץ של רבי מנחם מנדיל מוויטבסק. הוא התיישב בטולטשין והחל נוהג באדמו"רות בתקיפות ובתנופה. נהג ברחבות רבה והיה ראשון האדמו"רים שהקים לו בית גדול ומפואר, נסע במרכבת שרים. מטולטשין עבר למז'בוז - עירו של סבו הבעש"ט ושם נהרו אליו אלפי חסידים. הוא בעצמו כותב לרבי מנחם מנדיל מוויטבסק: "מקטנים ועד גדולים שמו פניהם אלי ואת ה' אלהי השמים אני ירא להעלים עיני מהם ולהסתיר פנים מעיני בקשתם וברחמים גדולים אני מנהלם".

רבי ברוך, בהיותו נכדו של הבעש"ט ריכז סביבו הרבה חסידים וביניהם גדולי עולם כרבי אשר מסטאלין, רבי משה צבי מסווראן ועוד.

הנהגתו היתה בתקיפות וקפדנות. במקורות שונים הוא מתואר כאיש קפדן ומצאו חסידים סיבה לכך וע"כ הוזמן לחצרו בדהן מיוחד והוא הירשל אוסטורפולר המפורסם, שהוא אישיות היסטורית.

בהנהגתו החסידית הוא מתואר בעיקר כמתלהב בתפילה. תפילותיו נערכו בהתרגשות ובהתלהבות. אמירת שיר השירים שלו מתוארת כשיא ההתלהבות.

השאיר אחריו את בנותיו: אדל אשת רבי יעקב פנחס בן רבי אברהם דוב מחמלניק אורבוק, חנה אשת רבי יצחק דרוהוביטשער ממז'בוז, רייזל אשת רבי דב מטולטשין בן רבי שלמה מקארלין.

"בזאת ידעתי כי חפצת בי, כי לא יריע אויבי עלי" (תהלים מא, יב). אם לא יארע רע, חלילה, גם לאויבי החפצים ברעתי, בזאת "ידעתי כי חפצת בי".

(שם, ע' קס"א)

מה טוב העולם ומה מאיר העולם כשאין אדם משוקע, בו ומה חשוך העולם כשאדם משוקע בו.

(כהנא, "החסידות", ע' 325)

"אל תהי רשע בפני עצמך" (אבות פרק ב משנה יג) היינו אדם הנמצא בחברה, הוא מתקן, מסייע. אבל אדם הנמצא רק בפני עצמו, אינו תורם לחברה ועליו נאמר "אל תהיה רשע".

(בוצינא דנהורא החדש, ע' רס"ו)

כך: תלמד תורה כזאת שאינה באה לך בירושה והיינו שכל איש ישראל צריך לחדש בעצמו חידושי תורה בכל יום.

(בוצינא דנהורא החדש, ע' ר"ס)

"כל מקדש שביעי כראוי לו" (זמירות של שבת). היינו: לכל אדם מישראל, השביעי מקדש רק כפי הראוי לו.

(שם, ע' רצ"ט)

"נודה לך ה' אלקינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה... ועל בריתך... ועל הכל ה' אלקינו אנחנו מודים לך" (ברכת המזון). לכאורה, יש כפל בדברים. אלא: בתחילה אנו מודים לה' על הטובות שעשה לאבותינו ולנו, שהנחילנו ארץ חמדה ושאר טובות ועל הכל – ויותר מכל הטובות שעשה לנו, ה' אלקינו – שהוא ה' אלקינו ועל כך אנחנו מודים לו יותר מכל.

(שם, ע' רפ"ג)

- 9 -

רבי נחמן מברסלב

בן רבי שמחה ופייגה בת רבי יחיאל אשכנזי (3)

דור רביעי לבעש"ט

א' ניסן תקל"ב – י"ח תשרי תקע"א

מזלטופולה, מרים אשת רבי פנחס מוואלטשיסק, שרה אשת רבי יצחק אייזיק מדוברובנה. בתו פייגה מתה בילדותה.

תורתו של רבי נחמן מברסלב נובעת ומנביעה עד היום ומאות ספרים חוברו על סמך דברי תורתו.

❖ עליו:

המאור הגדול, איש קדוש, מופת הדור, נר ישראל, פטיש החזק, עמוד הימיני, האי גברא רבה לא צריך לדידי ולא לדכוותי, שמו מפורסם בכל קצוי הגולה.

(הסכמת החוזה מלובלין ל"לקוטי מוהר"ן")

אדם גדול בתורה וחסידות, איש קדוש מבין חידות, יודע תעלומות חכמה ושושן סודות... שמע שמעתי אפרים זה ימים רבים קול זיע סגיא דמשבחין ביה בדברי נחמן דאדם גדול הוא בתורה ובחסידות, מפענח נעלמים ומגלה רזים.

(הסכמת רבי אפרים זלמן מרגליות ל"לקוטי מוהר"ן")

❖ מתורתו:

צריך לדעת שמלוא כל הארץ כבודו, אפילו בכל דברים גשמיים, כי בלא אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל... לבד שהחיות ואלקות הזה שם בצמצום גדול ובמעוט רק כדי חיונו להחיותו ולא יותר, כי הקב"ה צמצם את אלקותו בצמצומים

❖ תולדותיו:

מילדותו הרבה להתבודד ועסק בלימוד תורה בהתמדה. היה בעל כשרונות נדירים ובקיאותו במכמני היהדות מתוארת כיחידה במינה. בגיל צעיר החל להנהיג חסידים. בשנת תקנ"ח עלה לארץ, תוך התייסרות רבה במסירת נפש. תיאור מסעו מתואר בפרטות ע"י מלווהו ר' שמעון מהוסיאטין. בשובו מהארץ התיישב בברסלב והחל באמירת דברי תורה בנביעה עצומה. חסידיו ראו בו את "הצדיק האמיתי" שאין תמורתו ועל כן לא מינו אחריו מנהיג אחר. התנגד בחריפות להשכלה ולשכלתנות וראה באמונה פשוטה ותמימה את העיקר. שיטתו בחסידות ובעיקר הוידוי של החסידים עוררה התנגדות נגדו שבראשה עמד רבי ליב ה"סבא" משפולה.

האדמו"ר היחיד שסיפר סיפורים שבדורות האחרונים ראו בהם את מיטב היצירה הספרותית היהודית.

בסוף ימיו עבר לאומאן ושם נטמן. קברו היה למקום עליה לרגל עד היום הזה, שכן הבטיח ש"אשו תוקד עד בוא המשיח".

דברי תורתו נאספו במסירות שאין כמוה, ע"י תלמידו הנאמן רבי נתן מברסלב.

בניו: שלמה-אפרים ויעקב, מתו בילדותם.

בנותיו: אדל אשת רבי יוסף מחמלניק, חיה אשת רבי אהרן

כי איש ישראלי נברא שתהיה לו ממשלה על המלאכים וזהו התכלית והסוף של ישראל. זהו שאמרו רז"ל: "עתידין צדיקים שיהיה מחיצתן לפני מלאכי השרת שנאמר כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל" (במדבר כג, כג), שהמלאכים יצטרכו לשאול מִישראל כשירצו לידע "מה פעל אל". וצריך כל אחד לראות שיבוא לזה התכלית. שתהיה לו ממשלה על המלאכים. אך צריך לשמור עצמו מאד ולראות שיהיה לו כח לעמוד בממשלה זו. שלא יקנאו בו מלאכי השרת ויפילו אותו, חס וחלילה, כי המלאכים מתקנאים מאד באדם כזה שיש לו ממשלה עליהם כמו שמצינו שאמרו רז"ל על כמה גדולים שרצו לדחפם (חגיגה טו, ב) והעצה על זה לקשר עצמו עם נשמות ישראל ועל ידי התקשרות ניצל מהם.

(לקוטי מוהר"ן תנינא בקטע הראשון ובתחילת הקטע השני)

אל אמונה, עזרני והושיעני שאתחזק באמונה שלמה בכל עת ואכניס את עצמי בתוך האמונה הקדושה בכל פעם יותר ויותר, עד שאזכה להבין ולהשכיל בשכלי את הדברים שלא הייתי מבינם בתחילה והייתי צריך להתחזק באמונה בלבד - ועתה אזכה להבינם, להשיגם בדעתי ובשכלי, ובכך בדברים גבוהים ונעלמים יותר שלא אבינם עדיין, אתחזק בהם באמונה עד שאזכה להשיג בשכלי ובדעתי גם אלה הדברים. וכן בכל עת ועת אתחזק באמונה יותר ויותר, עד שאזכה להמשיך ע"י האמונה את השכל לדעת ולהכיר אותך באמת ולהבין כל מה שאפשר להבין בשכל האנושי ומה שאי אפשר להבין בדעת - אזכה לאמונה שלימה.

(לקוטי תפילות, סימן ק"ו)

רבים ושונים... וכל מה שמשתלשל יותר ומצטמצם יותר למטה, אלקותו לובש שם במלבושים רבים יותר... וכל מה שאדם הולך ממדרגה למדרגה הוא מתקרב יותר אל השי"ת ויכול לידע את השי"ת בהבנה, כי כל מה שהמדרגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים ונתמעט הצמצום, ואז הוא מקורב יותר אל השי"ת.

(לקוטי מוהר"ן סימן לג, אות ב')

יש שנדמה להם שרוצים ונכספים מאד לבוא לארץ ישראל אם היו יכולים ליסע לשם בהרחבה אבל לא בצער ובדוחק, ובאמת אין זה רצון שלם, כי מי שרוצה לבוא באמת לארץ ישראל, צריך לילך גם רגלי.

(לקוטי עצות המשולש, ערך חיים, סימן ט"ו)

וכני ה' לילך ולבוא לארץ ישראל, לארץ החיים, לארץ הקדושה, חיש קל מהרה, להתגולל בעפרה ולנשק רגבותיה ולשאוב מאוירת הקודש ולהסתופף בצלה.

(לקוטי תפילות ח"ב סימן ל"ד)

דע כי על ידי התורה מתקבלים כל התפילות וכל הבקשות שאנו מבקשים ומתפללים, והחן והחשיבות של ישראל מתעלה ומתרומם בפני כל מי שצריכים, הן ברוחני והן בגשמי. כי עכשיו, בעוונותינו הרבים, החן והחשיבות האמיתיים של ישראל נפלו, כי עכשיו עיקר החשיבות והחן הוא אצלם. אבל על ידי התורה נתעלה החן והחשיבות של ישראל, כי התורה נקראת "אילת אהבים ויעלת חן" (משלי ה, יט), שמעלה חן על לומדיה (עירובין דף ג) ועל ידי זה מתקבלים כל התפילות.

(הקטע הראשון ב"לקוטי מוהר"ן")

- 10 -

רבי צבי הירש מטשודנוב

בן רבי רב בר מאוליינוב (5)

דור רביעי לבעש"ט

תקמ"א (בערך) - תר"ח

עברו נקפו שנים, עד שנפטר רבי אהרן. ראה בנו, רבי צבי הירש מסקווירא, בין כתבי אביו שטר חוב על חמשים רז"כ ומיד שלח למי שחתום היה על השטר שישלם את החמשים רז"כ שחייב לאביו. הלה מיהר לשלוח את הכסף כמצווה. ברם, מאותה שעה ואילך חלתה האשה ושוב לא יכלה להטהר לבעלה. רבי צבי הירש מסקווירא נתן כמה רפואות וסגולות ולא הועילו. אף נסעו אל הצדיק רבי שמואל מקאמינקא וגם הוא נתן כמה סגולות ורפואות וללא תועלת.

פעם אחת נודמן רבי שמואל מקאמינקא עם רבי צבי הירש מטשודנוב וסיפר לו כל אותו מעשה שאירע בדודו ובבן דודו. אמר לו הרב הקדוש רבי צבי הירש מטשודנוב: אצלי אין חידוש מדוע לא הועלתם ברפואותיכם ובסגולותיכם. הרב

❖ תולדותיו:

מעטים מאד הפרטים אודותיו. כל שנדע הוא שהיה אדמו"ר בטשודנוב.

❖ סיפורים:

להרב הצדיק רבי אהרן מטייטוב, בנו של הקדוש רבי צבי, בן רבינו הבעש"ט זי"ע, באה אשה אחת שלא היתה יכולה להטהר לבעלה והיא ביקשה ממנו עזר ותרופה. אמר לה רבי אהרן שתתן לו שטר חוב על חמשים רובל כסף בחתימת יד בעלה ומשעשתה זאת מיד נתרפאה.

נכנסתי לפני ולפנים לא"א מו"ר הצדיק נר"ו עם מוכ"ז, והראיתי את מכתבי לפניו.

וכה היתה תשובתו הרמה: אין דרכי בכך לומר ברוח הקודש אבל לפי שכלי ודעתי נראה לי כל טוב והגון הוא לפניו, כי היא אשה חשובה... (יותר א"א לקרות). ועל מה שכתב שמורא עולה על ראשו מחמת שהיא אלמנה, אמר ג"כ בזה הלשון: איני אומר לו ברוח הקודש, אך לפי הנראה בעיני השכל דברי הוזה"ק בזה הענין, יש לחוש רק בשנה הראשונה לטעם המבואר שם, והא אתתא יושבת באלמנותה כבר כמו ארבע שנים וכו'. ואם מאת ד' יצא הדבר אזי יברכו על המוגמר, והשי"ת יאריך ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים, ויתענגו על רוב שלום, מטוב השם ומברכתו בפרנסה טובה והרחבה.

זולת זה תמיהני שלא הודיעני מע"כ משלומי וממעמדו, כי יודע מעלתו נפש אוהבו, החפץ לשמוע תמיד משלומי, שירים ד' את קרנו וינהג נשיאתו ברמה, ובוודאי נחת ינחת איש אשר כמוני, והיה בזה שלום מאדון השלום.

הכ"ד ידידו לנצח הדורש שלומי באהבה רבה ואהבת עולם.

הקטן יצחק מאיר באאמו"ר הרב מוהר"א יהושע העשיל מאפ"ט פ"ק מעזיבו' יצ"ו.

(נדפס בראש הספר "ויעתר יצחק" לרבי יצחק העשיל אב"ד קרליוויץ, ווארשה תרס"ד, ומשם באגרות "אוהב ישראל" ע' נ"ד).

הקדוש, דודי רבי אהרן, ידע מה שעשה. עצתו אמונה היתה שכן צדיק הוא מסטרא דקדושה ואילו נדה היא מסטרא דמסאבותא, וע"י כך שלקח הצדיק שטר חוב, הרי שיעבדה הקליפה לקדושה שכן "ועבד לזה לאיש מלוה" (משלי כב, ז) ונסתלקה ממנה המחלה, אולם לאחר שסולקו המעות, נסתלקה הקדושה ושב הקליפה ועל כן לא הועילו הצדיקים בסגולותיהם. הרב הקדוש רבי שמואל מקאמינקא התפעל מאד מתשובתו של רבי צבי הירש ואמר: אכן, זו האמת. רעיון קדוש כזה יכול היה לעלות רק אצל מי שהוא בעצמו מזרעו של הבעש"ט.

(קהל חסידים החדש, ירושלים תשכ"ד, ע' מ"ב; ונקרא גם "אמונת צדיקים", ורשה תר"ס)

❖ מכתב אליו:

אשים שלום פקודתי לאיש הנאמן בבריתי, ה"ה ידידי ורב חביבי הרבני המאור הגדול המופלג בתורה וביראה בן של קדושים, יקירא קדישא חסידא ופרישא, מוהר"ר צבי הירש נרו יאיר:

נדרשתי לאשר שאלוני מע"כ לשאול את פי א"א מו"ר הגאון איש אלקים נר"ו בדבר הנכבדות המדובר לפני כבוד הרבני המופלג בתורה הותיק מוהר"ר שמואל נ"י מקהלכם, ומיד

- 11 -

רבי ישראל בן שרה

בת רבי נחמן מברסלב (9)

חתן רבי אהרן מטשרנובל

דור ששי לבעש"ט

נולד תקס"ז

❖ תולדותיו:

נתייתם בילדותו מאמו והיה הנכד הראשון של רבי נחמן שנשא את שם הבעש"ט. נשא את בתו של רבי אהרן מטשרנובל. נפטר בגיל צעיר. אביו היה רבי יצחק אייזיק מדוברונא.

אשתו - חיה שרה נישאה בזוג שני לרבי שלמה ב"ר נחום גוטליב מלודמיר - נכדו של רבי שלמה מקרלין.

(שם ושארית" ע' ל"א)

בשנת תקס"ז, לאחר ט"ו בשבט, נסע רבי נחמן מברסלב לעיר קרעמנצ'וג והמתין בעיר זו כמה שבועות, עד שתלד בתו שרה. כל אותה העת, קודם שילדה, לא הראה פנים שוחקות כלל. אף הקפיד אם נתנו לו שני תבשילים בסעודה והיו עיניו

כלות לראות בלדת בתו בשלום. הוא מיעט בדיבורו מאד מאד והיה מהלך אנה ואנה שעות מרובות בתפילה, התבודדות ודביקות עצומה. שום אדם לא יכול היה להבין על מה ולמה הוא מוטריד כל כך והוא שקוע בצער עמוק כל כך. בלילה שילדה בתו בן למזל טוב, נתמלא שמחה. הוא ציוה להדליק הרבה נרות ולהכין משקה שקורין "פינטש" והיה שרוי בשמחה רבתי. אז אמר: עוד יאמרו בימים הבאים: היה איש ושמו רבי נחמן, כי יתגעגעו אחרי מאד. בימים הבאים יתפלאו מאד על שחלקו על רבי נחמן מברסלב ויאמרו בתמיהה: על איש כזה חלקו? ביום השמיני, יום הברית מילה, מל רבי נחמן את הנכד הראשון שנולד לו והיה בשמחה כל היום. הילד נקרא על שם הבעש"ט - ישראל. אז ניגש אחד מאנשי שלומיניו אל רבי נחמן והסב את תשומת לבו שהילד נקרא ישראל בן שרה, בדיוק כמו שהיה שמו של הבעש"ט. חייך רבי נחמן ונגעע בראשו.

(פעולת הצדיק" ע' רמ"ה, אות תרמ"ו)

❖ סיפור:

❖ מכתבים של רבי נחמן לבתו:

בעזרת ה' יתברך, יום ו' ערב שבת קדש וישלח (תקס"ט)

רב שלום לכבוד אהובי חתני חביבי ה"ה הרב המופלא המהולל כ"ש מוה"ר יצחק אייזיק נ"י עם ש"ז היקרה היא בתי ידידתי הצנועה החכמנית המהוללה הישרה מרת שרה תחי'... ושלום לבנכם הנחמד החכם ישראל לעב שיחי, ושלום לבתם הנולדה להם למזל טוב שתחי'... נחמן במוהר"ר שמחה יצ"ו. (שם ע' של"ב)

בעזרת ה' יום ג' לחודש מנחם (תקס"ט) שלום לאהובתי בתי הצנועה והחכמנית וכו' מרת שרה תחי' ע"ש בעלך ובנך הנחמד ובתך החכמנית שיחיו אמן.

(שם ע' שר"ח, אות תתמ"א)

בלילה הראשון של ראש השנה תקע"א, בעת הסעודה, נכנס אל השולחן של רבי נחמן, הנכד ישראל, שהיה אז כבן שלש וחצי. אמר לו רבי נחמן: ישראל! התפלל עלי לפני ה' יתברך שאשוב לבריאותי. ענה לו התינוק: סבא! תן לי את שעונך ואתפלל עליך. חייך רבי נחמן ואמר: רואים אתם. כבר הוא "יהודי טוב". אין הוא מוכן להתפלל אם לא יתנו לו משהו. לקח הילד את השעון, יצא החוצה ושמעו אותו אומר: אלקים, אלקים! שסבא יהיה בריא. העלו כל הנוכחים חיוך על שפתותיהם. אמר רבי נחמן: זו תפילה. כך צריך להתפלל ולבקש מהשי"ת בפשטות גמורה. כמו התינוק המבקש מאביו, כדבר איש אל רעהו.

(שם ע' תפ"ב, אות תתר"ו)

- 12 -

רבי גדליה טברסקי ממאלין

בן רבי ישראל מברסלב (11)

דור שביעי לבעש"ט

אחרון של פסח תרס"א

❖ תולדותיו:

נולד בקרמנצוג בשנת תקע"ח.

נקרא על שם סבו רבי גדליה מליניץ. חתן רבי פנחס שפירא מסלאוויטה.

נתייתם בילדותו וגדל בבית סבו רבי אהרן מטשרנוביל. רבי אהרן הכתיר את נכדו, כפי שהכתיר את יתור נכדיו, לאדמו"ר בחייו. מהסבא קיבל גם את שם המשפחה טברסקי. כל הספרים הקשורים בטשרנוביל מעלימים את יחסו לבית הבעש"ט.

רבי אהרן הושיבו בעיירה מאלין והפריץ המקומי אף בנה לו בית מגורים נרחב ובית כנסת עבור החסידים, מתוך תקווה שאלה יגרמו להתפתחות המקום.

בניו: רבי ישראל מרדכי, מילא את מקום אביו במאלין; רבי אברהם יהושע השל מראדומישל ורבי פנחס. חתנו היה רבי יוסף משה הורודצקי. רבי ישראל מרדכי נולד בשנת תר"ח, ונפטר בכ"ז אלול תרע"א והיה חתן ר' יצחק קטן מסטאניסלב.

❖ הסכמה:

כאשר ראיתי הספר "מחצית השקל" שחיבר הרב המפורסם וכו' ר' נחום נר"ו מקהילתנו. והרב המופלג והמפורסם במו"ה

יוזפא אב"ד מבארדיטשוב מפליג בשבחו ובשבח הספר הזה, אף ידי תיכון עמו ואי"ה כשיצא הספר לאור אקח הספר הזה במחיר יושט עלי. באתי על החתום יום ג' ה' מנחם אב שנת חיים ועושר לפ"ק.

הק' גדליה במוהר"ר ישראל זלה"ה. מאלין.

(הסכמה ל"מחצית השקל", בדיטשוב תרנ"ד).

(הסכמתו גם בספר "מכתבי אליהו", בדיטשוב תרנ"ד)

❖ סיפורים:

קם בית חרושת במאלין. טרכטנברג מברדיצ'ב בנה כאן על שפת הנהר פבריקה לגייר. תלו בו בני העיירה תקווה לעבודה, אך לשוא. הוא קיבל לעבודה פועלים גויים מהכפרים וכאשר התרצה לקבל פועלות יהודיות הרי רק לעבודה שחורה, למיון הסמרטוטים באויר מחניק ומזיק, ולעבודה הנקיה, למיון סוגי הנייר, קיבל פועלות מבין הגויים. אל הצדיק רבי גדליה הגיעו התלונות על החרשתן היהודי שמתכחש הוא אל אחיו ואחיותיו. התרתח הרבי, התקומם בנפשו. קרא לאותו טרכטנברג, אך בעיירה ידעו על הסוד שלא נענה האיש לדבי. ("העבר" חוברת ט', אלול תשכ"ב)

וזכור, מה מאד זכור יום שמחת תורה בעיירה. משעות הבוקר היינו נוהרים גם נשים וטף, אל חצרו של הרבי, ומן

החצר היו מובילים את הרבי תחת אפריון של חופה אל מרכז העיירה, כשספרי תורה בידי החסידים המקיפים את הרבי הקפות ופולחת השירה את לב העיירה....

(שם)

אבא הזעיק את הרופא הפולני שהתגורר בקצה העיירה. יצא הרופא מחדרה של אמא, הניף ידו כמו בתנועת יאוש, ואמר: רק אלקים יעזור. לשמע דברי הרופא קפצה דודתי בצעקה: ילדות, מהר, מהר אל הרבי, לקרוע הגזירה! להציל את אמא! ורצות אנו עם הדודה, רצות בבכי אל החצר של הצדיק. הדרך אליה ארוכה. גם באפילה מתמצאת הדודה בחצר של הרבי - היא רצה ישר אל חדרו ודופקת על דלתו בשתי ידיה: "רבי, רבי, הצילה את אם הילדות, הרי קרובי משפחה אנו, הצילה!". פותח

הצדיק ר' גדליה את הדלת לאטו, גונח וגאנח. האם כה כבר נזדקן הרבי? הוא נראה כפוף וחלוש, פניו כבושים בקרקע - אך הנה הוא נושא אלינו את עיניו, ואנו אווזות בידינו הרועדות את שולי חלוקו, מתייפחות בבכי. בלי אומר ודברים פונה הרבי אל הדודה ומושיט לידיה השלוחות אליו את מטפחתו האדומה. בהתפעלות אנו מביטות במטפחת מתוך הרגשה שהרבי ממציא לאמנו תרופה בדוקה. ורצה הדודה בחזקה, ורצות אנו אתה כל עוד רוחנו בנו - והנה אנו כבר על יד אמא, והדודה עוטפת את פניה ואת ראשה במטפחת. פני אמא מעונים, צעקת כאב פורצת מפיה וגם אנו מתייפחות וברגע זה עולה קול בכיו של תינוק באזנינו. אמא באה עד משבר וילדה בן זכר. היגון בביתנו הופך לשמחה.

(שם ע' 120)

- 13 -

רבי חנוך הניך טברסקי בן רבי אברהם יהושע השל ממאלין

בן רבי גדליה ממאלין (12)

דור תשיעי לבעש"ט

תרמ"ז - כ"ב אלול תשל"א

❖ תולדותיו:

האב רבי אברהם יהושע השל, היה אדמו"ר בראדומישל ונהרג יחד עם בנו רבי גדליה בכ"ה אייר תרע"ט. בנו - רבי שלום ישב בחיפה.

רבי חנוך הניך, היה חתן רבי יוסף ירושלמיסקי מקישינב. משנת תרע"ד רב בראדומישל. משנת תרע"ט - אדמו"ר. למדן מובהק ובמיוחד קלע בגימטריות מופלאות. בשנת תרפ"ד יצא לארה"ב כאדמו"ר ממאלין והתיישב בשיקאגו. רכש בעיר אהדה רבה. בשנת תשכ"ח עלה לארץ והתיישב בירושלים. בנו - רבי אברהם יהושע השל בשיקאגו, בתו - גיטל לאה אשת רבי חיים מנחם גינזבורג ממניאפוליס - ירושלים.

❖ הקדמה:

הסידור "לב שמח" בצירוף ההגדה לפסח נדפס במהדורה תנינא לפני יותר משישים שנה ע"י כ"ק אבי הה"צ הקדוש הרי אברהם יהושע השל וצללה"ה וכעת שניהם הם יקרי המציאות כי כבר אפסו ואינם בנמצא.

כדי לזכות את הרבים הצמאים ומשתוקקים לדברי קדשו להביא ברכה לתוך ביתם, להנות מצוף דבשו בנגלה ובנסתר, נתעוררתי להדפיס עוד הפעם את הסידור "לב שמח" וגם

ההגדה לפסח וזכות זקני המחבר הקדוש וצללה"ה תעמוד לנו ולכל ישראל להוושע בגאולה שלימה.

(מתוך הקדמתו של רבי חנוך הניך לסידור "לב שמח", מהדורת ניו יורק תשי"ט, שנדפס ב-314 כותרים בלבד)

❖ מכתבים:

כבוד הרב הגאון...

לא כתבתי עד הנה. לא בי האשם. חולי הזמן גרם. לא הייתי בקו הבריאות בשלימות ל"ע וגם כעת גופי רופף עלי. השי"ת ישלח לי רפואה שלימה. אני שולח לו... וידע כת"ר כי זאת היא משלי. יהי רעווא מן שמיא שנזכה לראות את ישועת ה' בקרוב.

כבוד הרב הגאון...

מדרש הזוהר כבר קיבלתי. בל יהי לפלא לכב' שלא כתבתי עד הנה. זה כל החורף אשר איני בקו הבריאות בשלימות וכעת סובל אנכי על מחלת הכבד ל"ע ונוסף לזה אשר יש לי עוגמת נפש גדולה, זה יותר משתי שנים אשר אני רוצה למכור את ביתי ואת בית הכנסת שלי ואין קונה. אשתקד מכרתי והקונה חזר כי במקום אשר אנו מתגוררים בו נעשה שחור. למכור לשחור ירא אנכי שלא יעבדו עבודה זרה. ואני מקוה לה' אשר בודאי יזדמן קונה יהודי ואז אתחיל להכין לנסוע לארצנו הקדושה אי"ה.

ערכים שהובאו ב"חסידות מדור לדור" וב"אנציקלופדיה לחסידות" ולא מצאנו דברי תורה
מהם או רשימות על אישיותם

ה. רבי אברהם מסקווירא, בן רבי אהרן מטיטוב (4)

א. רבי יעקב מהאניפולי, חתן ר' צבי (2)

ו. רבי נפתלי צבי ב"ר יעקב (א' ברשימה זו)

ב. רבי משה זאב מחמלניק, חתן ר' צבי (2)

ז. רבי ישראל ב"ר שמחה (ג' ברשימה זו)

ג. רבי שמחה מהורודנקה, חתן רבי יחיאל אשכנזי (3)

ח. רבי אהרן מסאלאחוב בן רבי צבי (ד' ברשימה זו)

ד. רבי צבי מסקווירא, בן רבי אהרן מטיטוב (4)

תורת החסידות - א: אלפסי, יצחק (1) { 1 } עמוד מס: 44 הודפס ע"י אוצר החכמה
הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הודפס ישירות מן התכנה